

ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΡΥΘΜΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

(2ο Μέρος του άρθρου “Η πλειοψηφία ως μειοψηφία και τα προβλήματά της στη δημοκρατία”)

Είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν έξωθεν τις αποφάσεις του ανθρώπου μη όντες εγγενείς στη συνείδησή του.

α) Η γνώση

Η διαμόρφωση της γνώμης της πλειοψηφίας εξαρτάται από διάφορους παράγοντες μεταξύ των οποίων η γνώση. Το πώς θα ερμηνεύσει και θα χρησιμοποιήσει κανείς τη γνώση εξαρτάται φυσικά και από τους εσωγενείς παράγοντες όπως π.χ. η προαναφερθείσα ιδιοτέλεια, η ερμηνεία αυτή δεν είναι άλλο από την ανταπόκριση του ανθρώπου στην επαφή του με το περιβάλλον.

Μπορεί η πλειοψηφία των ανθρώπων να έχει την αναγκαία γνώση ώστε να διαμορφώνει ορθή άποψη; Συνήθως δεν την έχει και σε αυτό συντελεί τόσο η άρνηση των πολλών να ασχοληθούν με οποιοδήποτε θέμα, γιατί θέλουν να εφησυχάζουν, όσο και η προσπάθεια των λίγων να εμποδίσουν την πρόσβαση των πολλών στη γνώση τόσο υπό μορφή πληροφορίας όσο και υπό μορφή παιδείας.

Η γνώση είναι και αυτή μία μορφή δύναμης όπως η οικονομική, στρατιωτική δύναμη κλπ. Γίνεται φανερό πόση ευθύνη έχει η παιδεία, η ενημέρωση και το όλο σύστημα των ΜΜΕ για τα πρότυπα που προβάλλουν, των διανοούμενων που επίσης προβάλλουν

πρότυπα, των κομμάτων και όσων επιζητούν προβολή των απόψεών τους. Είναι ηθελημένα ή αθέλητα ρυθμιστές της πλειοψηφίας, από την οποία εξάλλου επιζητούν να αντλήσουν δύναμη για οποιονδήποτε λόγο.

Η γνώση όμως δεν αρκεί για να λειτουργήσει ορθά η πλειοψηφία, γιατί μπορεί να χρησιμοποιείται αποκλειστικά ή κυρίως για ατομικά συμφέροντα ή για ομαδική ιδιοτέλεια ενάντια σε άλλες ομάδες. Γι' αυτό η ιδιοτέλεια ή ανιδιοτέλεια είναι το κυρίαρχο ρυθμιστικό κριτήριο για την πραγματική πλειοψηφία. Συχνά όμως, το είδος της παρεχόμενης γνώσης – κι ακόμη χειρότερα όταν είναι μονοδιάστατο – τείνει να διατηρήσει ή να αυξήσει περισσότερο την ιδιοτέλεια, πράγμα που είναι θεμελιώδες πρόβλημα για τη δημοκρατία.

Το περιεχόμενο της γνώσης πρέπει να πάψει να σκοπεύει αποκλειστικά σε μια χρησιμοθηρική κατεύθυνση, όχι για να γίνει μία αόριστη και ναρκισσιστική συσσώρευση γνώσεων, αλλά γιατί πρέπει να αποκτήσει κοινωνικό χαρακτήρα. Ως κοινωνικότητα εννοώ όχι μόνον τη σχέση ατόμου και κοινωνίας αλλά και τη σχέση του ατόμου με τον εαυτό του, εφ' όσον ζει σε προφανή διχασμό και αυτή η σχέση είναι αναγκαία. Κάθε γνώση συμπεριλαμβανομένης και της αυτογνωσίας έχει χαρακτήρα κοινωνικότητας, γιατί υποδηλώνει σχέση – και μάλιστα με τα πάντα.

Η πηγή της γνώσης δεν έχει σημασία, γιατί κάθε γνώση διαμορφώνει τη συνείδηση, δηλαδή υφίσταται αλληλεπίδραση γνώσης και συνείδησης. Γι' αυτό και κάθε πηγή γνώσης ή ο δημιουργός της έχει ακέραιη ευθύνη για την επιρροή της και γι' αυτό κάθε πηγή με μεγάλη ισχύ όποιου είδους έχει ακόμη μεγαλύτερη ευθύνη. Αυτό σε καμμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι ο αποδέκτης της γνώσης είναι ανεύθυνος, αντιθέτως μάλιστα. Οι ευθύνες συντρέχουν και αυτό πρέπει να είναι μία νέα ματιά που θα αποδώσει στον άνθρωπο το ύψος που του αναλογεί, για να μη θεωρείται πια έρμαιο των γεγονότων αλλά φορέας δίκαιης ευθύνης. Η ευθύνη πρέπει να είναι δίκαιη, για να μη καταλήξει να είναι μία συγκαλυμμένη κατάργηση της ελευθερίας.

β) Η επωνυμία

Η επωνυμία είναι και αυτή μία μορφή δύναμης που χειραγωγεί ηθελημένα ή αθέλητα το πλήθος, τη στιγμή μάλιστα που το πλήθος δεν έχει ούτε την απαιτούμενη γνώση για να είναι ελεύθερο απέναντι στις επιρροές των επωνύμων ούτε την ακεραιότητα που θα το καθιστούσε άτρωτο απέναντι στη γοητεία τους. Η επωνυμία είναι προβολέας πληροφοριών, απόψεων και κυρίως προτύπων, είναι δηλαδή μία ενδιάμεση μειοψηφία δυνάμεως που επηρεάζει την πλειοψηφία.

Η γοητεία της επωνυμίας είναι ένας κόσμος νέφους φαντασιώσεων στο οποίο εξαντλείται η ζωή των ανθρώπων και καθίστανται ανίκανοι για αυτεξουσιότητα. Η δύναμη της γοητείας δεν είναι αυτεξουσιότητα αυτού που την έχει, γιατί η εξάρτηση από τους αποδέκτες της είναι απόλυτη όπως και κάθε εξουσίας.

Η επωνυμία αποκαλύπτει και τα κυρίαρχα πρότυπα μιας εποχής, μιας κοινωνίας, ενός έθνους είτε με το είδος των επωνύμων (π.χ. κινηματογράφος, ποδόσφαιρο) είτε με τη δύναμη της επωνυμίας καθ'αυτής (δηλ. πόσο καθοριστική είναι στην κοινωνική ζωή των άλλων).

γ) Η εν γένει δύναμη ως υποκατάστατο της πλειοψηφίας

Τη γνώση και την επωνυμία τις μνημονεύσαμε ειδικά, γιατί είναι σημαντικά επίκεντρα της εποχής μας, όμως το αληθινό θεμέλιο της κριτικής βρίσκεται στην κατανόηση της λειτουργίας της δύναμης όποια μορφή και αν έχει.

Πάντοτε συναντάμε δυναμικές μειοψηφίες που επιβάλλονται στα πλήθη. Η φύση αυτής της εκάστοτε δύναμης ποικίλλει και είναι ένα θέμα που πρέπει να ερευνάται σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση.

Ένα καλό παράδειγμα για την ποιοτική διαστρέβλωση της έννοιας της πλειοψηφίας είναι το εξής: οι ανώνυμες εταιρείες έχουν ως κριτήριο πλειοψηφίας την κατεχόμενη κεφαλαιακή ποσότητα (πλειοψηφία κεφαλαίου) και όχι τα πρόσωπα, αυτό εξάλλου είναι το γενικότερο και λογικό κριτήριο της οικονομίας, που όμως τείνει να αποκοπεί τελείως από τα άλλα κοινωνικά κριτήρια της

δημοκρατίας, του ανθρωπισμού, της ισότητας, των άλλων αξιών και να τα εξαλείψει. Ο ESM, που τα μέλη του είναι ευρωπαϊκές χώρες και πέφτουν να ελέγξει τις τύχες της Ευρώπης, έχει όμοια δομή, κεφαλαιουχική, και αυτό σημαίνει ότι στη διαδικασία των αποφάσεων οι ψήφοι των ισχυρών χωρών είναι τόσο πολλές (αντίστοιχες με τα οικονομικά μερίδια που κατέχουν) που οι μικρές χώρες-μέλη (με δραματικά λιγότερα μερίδια) δεν έχουν την παραμικρή πιθανότητα να ακουστούν και να πετύχουν τους δίκαιους στόχους τους, αν οι μεγάλες δεν συμφωνούν. Η δύναμη βέβαια μιας ισχυρής χώρας μπορεί να προέρχεται από τη δύναμη μεγάλου πληθυσμού, όμως αυτή τη δύναμη δεν τη χειρίζεται το ίδιο το πλήθος αλλά δυνατές μειοψηφίες που το χρησιμοποιούν. Συνεπώς, η δύναμη που θα ελέγχει τις πολιτικές και πολιτισμικές διεργασίες θα είναι, εξ ορισμού λόγω των κριτηρίων που έχουν προκριθεί, φύσης αντίθετης προς τις αρχές του δικαίου και της δημοκρατίας – η πλειοψηφία εδώ είναι η δύναμη, η οποία υποκατέστησε τα συλλογικά υποκείμενα.

Η δύναμη, επίσης, μπορεί να μη στηρίζεται στην πληθικότητα ή στο χρήμα, αλλά σε τεχνολογία, συμμαχίες κλπ., γιατί μπορεί να είναι στρατιωτική, πολιτική κλπ., που λειτουργεί με ανάλογο τρόπο.

Βέβαια, και η πλειοψηφία μπορεί να εκφράζει παθογένειες μέσα της ή έξω της ασκώντας δύναμη, δίκαιη ή άδικη, όπως αναφέρουμε στη συνέχεια του άρθρου.

Τελικά, η δύναμη είναι αυτή που καθορίζει σε σημαντικό βαθμό και το γίγνεσθαι στην κοινωνία, τη ροή πληροφορίας, τα πρότυπα, την παιδεία, την οικονομία και, συνεπώς, η πλειοψηφία όπως διαμορφώνεται είναι συνήθως αποτέλεσμα της ιδιοτελούς επιρροής της μειοψηφίας ή της δύναμης και όχι μια πραγματική πλειοψηφία που εναρμονίζει το ατομικό με το κοινό συμφέρον. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει κανείς να είναι ανέγγιχτος από επιρροές, αλλά ότι οι επιρροές πρέπει να προωθούν την κοινωνικότητα και όχι την αντικοινωνικότητα.

Ιωάννα Μουτσοπούλου

Μέλος της ΜΚΟ Σόλων

26/10/2016

(solon.org.gr)

Διαβάστε επίσης:

“Η πλειοψηφία ως μειοψηφία και τα προβλήματά της στη Δημοκρατία” (1ο μέρος)

“Η καλή και η κακή όψη της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας στη Δημοκρατία” (3ο μέρος).